

LECTIO XXX: Ο ΛΙΚΙΝΙΟΣ ΜΟΥΡΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Hic vero, iudices, et fuit in Asia et viro fortissimo patri suo, magno adiumento in periculis, solacio in laboribus, gratulationi in victoria fuit. Et si habet Asia suspicionem quandam luxuriae, Murenam laudare debemus, quod Asiam vidit sed in Asia continenter vixit. Quam ob rem accusatores non Asiae nomen Murenae obiecerunt, ex qua laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constituta est, sed aliquod flagitium ac dedecus aut in Asia susceptum aut ex Asia deportatum. Meruisse vero stipendia in eo bello virtutis fuit; patre imperatore libentissime meruisse pietatis fuit; finem stipendiorum patris victoriam ac triumphum fuisse felicitatis fuit.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXX

Αυτός όμως, (κύριοι) δικαστές, και βρέθηκε (έζησε) στην Ασία και έναν πολύ γενναίο άνδρα, τον πατέρα του, βοήθησε πολύ στους κινδύνους, παρηγόρησε στις ταλαιπωρίες, συγχάρηκε στη νίκη. Και αν η Ασία έχει κάποια υποψία τρυφής, οφείλουμε να επαινέσουμε τον Μουρήνα, επειδή είδε την Ασία, αλλά έζησε στην Ασία με εγκράτεια. Γι' αυτόν τον λόγο οι κατηγοροί δεν απέδωσαν μομφή στον Μουρήνα για το όνομα "Ασία", από την οποία δημιουργήθηκε έπαινος για την οικογένεια, υστεροφημία για τη γενιά, τιμή και δόξα για το όνομά (του), αλλά (τον κατηγόρησαν για) κάποιο όνειδος και ντροπή, που είτε (του) φορτώθηκε στην Ασία είτε έφερε μαζί του από την Ασία. Το ότι όμως υπηρέτησε τη θητεία σε αυτόν τον πόλεμο υπήρξε δείγμα ανδρείας· το ότι υπηρέτησε με πολύ μεγάλη προθυμία (στον στρατό), ενώ ο πατέρας του ήταν στρατηγός, υπήρξε δείγμα σεβασμού· το ότι το τέλος της θητείας (του) συνέπεσε με τη νίκη και τον θρίαμβο του πατέρα (του), υπήρξε δείγμα καλής τύχης.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXX

1. **quandam**: Είναι αόριστη επιθετική αντωνυμία, της οποίας τα τρία γένη είναι: quidam, quaedam, quoddam. Η γενική ενικού και των τριών γενών είναι: cuiusdam.
2. **pater**: Η γενική του πληθυντικού είναι patrum.
3. **aliquod**: αόριστη επιθετική αντωνυμία, της οποίας τα τρία γένη είναι **aliqui, aliqua, aliquod**. Η γενική ενικού και των τριών γενών είναι alicuius.
4. **continenter**: Οι άλλοι βαθμοί του επιρρήματος είναι: continentius (συγκριτικός), continentissime (υπερθετικός).
5. **adiumento, solacio, gratulationi**: είναι δοτικές κατηγορηματικές του σκοπού που εξαρτώνται από το ρήμα fuit.
6. **virtutis, pietatis, felicitatis**: γενικές του χαρακτηριστικού γνωρίσματος που εξαρτώνται από το ρήμα fuit.
7. **familiae, generi, nomini**: δοτικές προσωπικές χαρακτηριστικές που εξαρτώνται από το ρήμα constituta est.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

hic: ονομαστική ενικού, αρσενικού γένους της δεικτικής αντωνυμίας **hic, haec, hoc** = αυτός, αυτή αυτό

vero: αντιθετικός σύνδεσμος = όμως, αλλά.

iudices: κλητική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης **iudex, iudicis** = δικαστής. Είναι αρσενικού και θηλυκού γένους, που, όμως, εδώ είναι αρσενικό. (Είναι και θηλυκού γένους και σημαίνει η κρίνουσα).

et: συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

fuit: γ' ενικό οριστικής παρακειμένου του ανωμάλου ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω.

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

Asia: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

viro: δοτική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **vir, viri** = άνδρας.

fortissimo: δοτική ενικού, αρσενικού γένους του επιθέτου, υπερθετικού βαθμού της γ' κλίσης **fortis, -is, -e** = δυνατός. (Οι βαθμοί του επιθέτου είναι: θετικός: **fortis, fortis, forte**, συγκριτικός: **fortior, fortior, fortius**, υπερθετικός **fortissimus, fortissima, fortissimum**).

patri: δοτική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους, **pater, patris** = πατέρας. Στον πληθυντικό αριθμό το ουσιαστικό επιπλέον σημαίνει και: οι πατρίκιοι (**patres -um**). Η γενική του πληθυντικού είναι **patrum**.

suo: δοτική ενικού, αρσενικού γένους της κτητικής αντωνυμίας γ' προσώπου (για έναν κτήτορα ή για πολλούς κτήτορες) **suus, sua, suum** (= δικός του, δική του, δικό του/τους). Εδώ για έναν κτήτορα.

magno: δοτική ενικού, ουδετέρου γένους του επιθέτου, θετικού βαθμού, β' κλίσης **magnum, -a, -um** (= μεγάλος). (Το επίθετο σχηματίζει ανώμαλα παραθετικά: θετικός βαθμός: **magnum, -a, -um**, συγκριτικός: **maior, maior, maius**, υπερθετικός: **maximus, -a, -um**).²²

adiumento: δοτική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **adiumentum -i** = βοήθεια

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

periculis: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **periculum -i** = κίνδυνος.

solacio: δοτική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους, **solacium -ii/i**²³ = παρηγοριά, ανακούφιση

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

laboribus: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **labor -oris (& labos, -oris)** = ταλαιπωρία, μόχθος

gratulationi: δοτική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **gratulatio -onis** = έκφραση συγχαρητηρίων

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

victoria: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **victoria -ae** = νίκη.

fuit: γ' ενικό οριστικής παρακειμένου του ανωμάλου ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω. (βλ. και προηγουμένως)

et: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

si: υποθετικός σύνδεσμός = εάν, αν.

habet: γ' ενικό οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος της β' συζυγίας **habeo, -ui, -itum, -ēre** = έχω

²² Αντί των τύπων **maximus-a-um** του υπερθετικού βαθμού του επιθέτου **magnus, -a, -um** χρησιμοποιούνταν και οι αρχαιότεροι τύποι **maximus-a-um**. Κουμανούδης Στεφ., Λεξικόν λατινοελληνικόν μετά συνωνύμων και αντιθέτων της λατινικής, σελ. 505, λήμμα **magnus**.

²³ Τα υπερδισύλλαβα ουσιαστικά της β' κλίσης που λήγουν σε **-ius** και **-ium** στη γενική του ενικού πολλές φορές συναιρούν το τελικό **-ii** σε **-i** και τονίζονται, ύστερα από τη συναίρεση, στην παραλήγουσα, έστω κι αν αυτή είναι βραχεία. Βλ. και Τζάρτζανος Αχ., Λατινική Γραμματική, ΟΕΔΒ, σελ. 15, παράγραφος 19.2. Επίσης, υπάρχει και ο τύπος **solatium -ii/i** (συνώνυμο του **solacium**).

Asia: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

suspicionem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **suspicio -onis** = υποψία, υπόνοια.

quandam: αιτιατική ενικού, θηλυκού γένους της αόριστης επιθετικής αντωνυμίας **quidam, quaedam, quoddam** = κάποιος, κάποια, κάποιο.

luxuriae: γενική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **luxuria -ae** = πολυτέλεια. Το ουσιαστικό απαντά και ως **luxuries -ei**, που είναι θηλυκό της ε' κλίσης. Ως αφηρημένο ουσιαστικό δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

Murenam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, αρσενικού γένους **Murena -ae** = Μουρήνας. Ως κύριο όνομα, κατά κανόνα δεν σχηματίζει πληθυντικό.

laudare: απαρέμφατο ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της πρώτης συζυγίας **laudo, -avi, -atum, -āre** = επαινώ

debemus: α' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος της β' συζυγίας **debeo, -ui, -itum, -ēre** = οφείλω.

quod: αιτιολογικός σύνδεσμος = διότι, επειδή.

Asiam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

vidit: γ΄ ενικό οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος της β΄ συζυγίας **video, vidi, visum, vidēre** = βλέπω.

sed: αντιθετικός σύνδεσμος = αλλά.

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

Asia: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

continenter: επίρρημα θετικού βαθμού (= με εγκράτεια) παραγόμενο από την επιθετικοποιημένη μετοχή **continens -entis** (= εγκρατής του ρήματος της β΄ συζυγίας **contineo, continui, contentum, continēre** = συγκρατώ). Θετικός βαθμός: **continenter**, συγκριτικός: **continentius**, υπερθετικός: **continentissime**.

vixit: γ΄ ενικό οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος της γ΄ συζυγίας **vivo, vixi, victum, vivēre** = ζω.

quam: αιτιατική ενικού, θηλυκού γένους της αναφορικής αντωνυμίας **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

ob: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική = εξαιτίας.

rem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της ε΄ κλίσης, θηλυκού γένους **res, rei** = πράγμα.

accusatores: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, αρσενικού γένους **accusator -oris** = κατήγορος

non: αρνητικό μόριο = δεν, όχι.

Asiae: γενική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

nomen: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, ουδέτερου γένους **nomen, -inis** = όνομα.

Murenae: δοτική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, αρσενικού γένους **Murena -ae** = Μουρήνας. Ως κύριο όνομα, κατά κανόνα δεν σχηματίζει πληθυντικό.

obiecunt: γ΄ πληθυντικό οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος της γ΄ συζυγίας **obicio, obieci, obiectum, obicere*** = προσάπτω μομφή σε κάποιον, μέμφομαι για. Το ρήμα συντάσσεται με αιτιατική (ως άμεσο αντικείμενο) και δοτική (ως έμμεσο αντικείμενο). (Το ρήμα λήγει σε -io, αλλά ανήκει στη γ΄ συζυγία).

ex (ή e): πρόθεση που συντάσσεται με αφαιρετική = από. Η πρόθεση e τίθεται πριν από σύμφωνο, ενώ η ex πριν από φωνήεν (κάποιες φορές και πριν από σύμφωνο, καθώς και πριν από τη λέξη quo).

qua: αφαιρετική ενικού, θηλυκού γένους της αναφορικής αντωνυμίας **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

laus: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους, **laus, laudis** = έπαινος, εγκώμιο.

familiae: δοτική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **familia -ae** = οικογένεια.

memoria: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **memoria -ae** = μνήμη, υστεροφημία.

generi: δοτική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ουδετέρου γένους **genus -eris** = γένος.

honos: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **honos (honor) -oris** = τιμή.

et: συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

gloria: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **gloria, -ae** = δόξα.

nomini: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ουδετέρου γένους **nomen -inis** = όνομα.

constituta est: γ' ενικό οριστικής παθητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **constituo, constitui, constitutum, constituere** = δημιουργώ.

sed: αντιθετικός - παρατακτικός σύνδεσμος = αλλά.

aliquid: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους της αόριστης επιθετικής αντωνυμίας **aliqui, aliqua, aliquid** = κάποιος, κάποια, κάποιο.

flagitium: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους, **flagitium -ii/i** = όνειδος.

ac: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

dedecus: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ουδετέρου γένους, **dedecus -oris** = ντροπή.

aut ... aut: διαζευκτικός σύνδεσμος = είτε ... είτε (ή ... ή).

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική.

Asia: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

susceptum: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους της μετοχής παθητικού παρακειμένου **susceptus, -a, -um** του ρήματος της γ' συζυγίας **suscipio, suscepi, susceptum, suscipere*** = παραλαμβάνω, «φορτώνομαι». (Το ρήμα λήγει σε -io, αλλά ανήκει στη γ' συζυγία).

ex (ή e): πρόθεση που συντάσσεται με αφαιρετική = από. Η πρόθεση e τίθεται πριν από σύμφωνο, ενώ η ex πριν από φωνήεν (κάποιες φορές και πριν από σύμφωνο, καθώς και πριν από τη λέξη quo). (Βλ. και προηγούμενως).

Asia: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους **Asia -ae** = Ασία. Ως κύριο όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό. (Βλ. και προηγουμένως).

deportatum: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους της μετοχής παθητικού παρακειμένου **deportatus, -a, -um** του ρήματος της α΄ συζυγίας **deporto, -avi, -atum, -āre** = φέρνω από κάπου, μεταφέρω.

meruisse: απαρέμφατο ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της β΄ συζυγίας **mereo, merui, meritum, merēre** ²⁴ = αξίζω.

vero: αντιθετικός σύνδεσμος = όμως, αλλά.

stipendia: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, ουδετέρου γένους, **stipendium -ii/-i** = μισθός. Στον πληθυντικό αριθμό: **stipendia -orum** = στρατιωτική θητεία (ετερόσημο). (Η φράση **stipendia mereo** = υπηρετώ στον στρατό).

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

eo: αφαιρετική ενικού, ουδετέρου γένους της οριστικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

bello: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης **bellum -i** = πόλεμος.

virtutis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, θηλυκού γένους **virtus -utis** = ανδρεία. Είναι αφηρημένο ουσιαστικό, αλλά απαντά και στον πληθυντικό ως **virtutes** = οι αρετές.

fuit: γ΄ ενικό οριστικής παρακειμένου του ανωμάλου ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω

patre: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, αρσενικού γένους, **pater, patris** = πατέρας. Στον πληθυντικό αριθμό το ουσιαστικό επιπλέον σημαίνει και: οι πατρίκιοι (**patres -um**) Η γενική του πληθυντικού είναι **patrum**. (Βλ. και προηγουμένως)

imperatore: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, αρσενικού γένους **imperator -oris** = αυτοκράτορας.

²⁴Το ρήμα απαντά και ως αποθετικό της β΄ συζυγίας, δηλαδή **mereor-meritus sum-merēri**. Βλ. και Κουμανούδης Στεφ., Λεξικόν λατινοελληνικόν μετά συνωνύμων και αντιθέτων της λατινικής, σελ. 526, λήμμα **mereo**.

libentissime: επίρρημα υπερθετικού βαθμού = με πολύ μεγάλη προθυμία. Οι τρεις βαθμοί του επιθέτου είναι: θετικός: **libenter**, συγκριτικός: **libentius**, υπερθετικός: **libentissime**.

meruisse: απαρέμφατο ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της β΄ συζυγίας **mereo, merui, meritum, merēre** = αξίζω. (Βλ. και προηγουμένως).

pietatis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, θηλυκού γένους **pietas -atis** = ευσέβεια, σεβασμός. Το ουσιαστικό ως αφηρημένο δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό. ²⁵

fuit: γ' ενικό οριστικής παρακειμένου του ανωμάλου ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω. (Βλ. και προηγουμένως).

finem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ισοσύλλαβο, αρσενικού²⁶ γένους, **finis -is** = όριο, τέλος.

stipendiorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδέτερου γένους **stipendium -ii/ -i** = μισθός. Στον πληθυντικό αριθμό: **stipendia -orum** = στρατιωτική θητεία (ετερόσημο). (Η φράση **stipendia mereo** = υπηρετώ στον στρατό).

patris: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους, **pater, patris** = πατέρας. Στον πληθυντικό αριθμό το ουσιαστικό επιπλέον σημαίνει και: οι πατρίκιοι (**patres -um**). Η γενική του πληθυντικού είναι **patrum**. (Βλ. και προηγουμένως).

victoriam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **victoria -ae** = νίκη.

ac: συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

triumphum: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **triumphus -i** = θρίαμβος.

fuisse: απαρέμφατο παρακειμένου του ανωμάλου ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω. (Βλ. και προηγουμένως).

felicitatis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **felicitas -atis** = ευτυχία, καλή τύχη.

fuit: γ' ενικό οριστικής παρακειμένου του ανωμάλου ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω. (Βλ. και προηγουμένως).

²⁵ Ωστόσο, πληθυντικοί τύποι του ουσιαστικού **pietas -atis** απαντούν μόνο στα θρησκευτικά κείμενα και συγκεκριμένα στη μετάφραση της Αγίας Γραφής. Βλ. και Κανελλόπουλος Ν.Χρ, *Λατινικά για τη Γ' Δέσμη*, Β' τόμος, Αίγιο 1989, σελ.83, υποσημ.1

²⁶ Το ουσιαστικό **finis -is** κάποιες φορές είναι και θηλυκού γένους. Βλ και Κουμανούδης Στεφ., *Λεξικόν λατινοελληνικόν μετά συνωνύμων και αντιθέτων της λατινικής*, σελ. 312, λήμμα **finis**.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

A' κλίση

Asia -ae θηλυκό
victoria -ae θηλυκό
luxuria -ae θηλυκό (ως αφηρημένο ουσιαστικό δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικούς τύπους. Απαντά και ως ουσιαστικό της ε' κλίσης: luxuries, -ei, θηλυκό)
Murena -ae αρσενικό
familia -ae θηλυκό
memoria -ae θηλυκό
gloria -ae θηλυκό

B' κλίση

vir, viri αρσενικό
adiumentum -i ουδέτερο
periculum -i ουδέτερο
solacium -ii (i) ουδέτερο
flagitium -ii (i) ουδέτερο
stipendium -ii (i) ουδέτερο (στον ενικό αριθμό σημαίνει μισθός, στον πληθυντικό στρατιωτική θητεία)
bellum -i ουδέτερο
triumphus -i αρσενικό

Γ΄ κλίση

iudex -icis αρσενικό
pater -patris αρσενικό (Στον πληθυντικό αριθμό (patres -um) το ουσιαστικό επιπλέον σημαίνει και: οι πατρίκιοι. Η γενική πληθυντικού είναι patrum).
labor -oris αρσενικό
gratulatio -onis θηλυκό
suspicio -onis θηλυκό
accusator -oris αρσενικό
nomen -inis ουδέτερο
laus, laudis θηλυκό
genus -eris ουδέτερο
honus (honor) -oris αρσενικό
dedecus -oris ουδέτερο
virtus -utis θηλυκό (αν και είναι αφηρημένο ουσιαστικό, απαντά και στον πληθυντικό ως virtutes = οι αρετές).
imperator -oris αρσενικό
pietas -atis θηλυκό (Το ουσιαστικό ως αφηρημένο δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό)
finis -is αρσενικό (ενίοτε και θηλυκό)
felicitas -atis

Ε΄ κλίση

res, rei θηλυκό

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση

magnus, -a, -um (Θετικός βαθμός: magnus, -a, -um, συγκριτικός: maior, maior, maius, υπερθετικός: maximus, -a, -um)

Γ' κλίση

fortis, -is, -e (θετικός: fortis, fortis, forte, συγκριτικός: fortior, fortior, fortius, υπερθετικός fortissimus, fortissima, fortissimum).

ΜΕΤΟΧΕΣ

constitutus, -a, -um (χρόνου παθητικού παρακειμένου)
susceptus, -a, -um (χρόνου παθητικού παρακειμένου)
deportatus, -a, -um (χρόνου παθητικού παρακειμένου)

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc (δεικτική)
suus, -a, -um (κτητική γ' προσώπου (για έναν κτήτορα ή για πολλούς κήτορες, εδώ για έναν κτήτορα)
quidam, quaedam, quoddam (αόριστη επιθετική)
qui, quae, quod (αναφορική)
aliqui, aliqua, aliquod (αόριστη επιθετική)
is, ea, id (οριστική)

ΡΗΜΑΤΑ

1η Συζυγία

laudo, -avi, -atum, -āre

2η Συζυγία

habeo, -ui, -itum, -ēre

debeo, -ui, -itum, -ēre

video, vidi, visum, vidēre

mereo, merui, meritum, merēre (το ρήμα απαντά και ως αποθετικό της Β΄ συζυγίας, δηλαδή mereor, meritus sum, merēri).

3η Συζυγία

vivo, vixi, victum, vivēre

obicio, obieci, obiectum, obicēre* (ανήκει στα 15 της 3ης συζυγίας σε -io)

constituo, constitui, constitutum, constituēre

suscipio, suscepi, susceptum, suscipēre* (ανήκει στα 15 της 3ης συζυγίας σε -io)

ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

sum, fui, -,esse

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

continenter: (θετικός βαθμός: continenter, συγκριτικός: continentius, υπερθετικός: continentissime).

libentissime: (θετικός: libenter, συγκριτικός: libentius, υπερθετικός: libentissime).

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

in+αιτιατική ή αφαιρετική.
ob + αιτιατική
ex (ή e) +αφαιρετική

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

vero (αντιθετικός)
et (συμπλεκτικός, παρατακτικός)
si (υποθετικός, υποτακτικός)
quod (αιτιολογικός, υποτακτικός)
sed (αντιθετικός, παρατακτικός)
ac (συμπλεκτικός, παρατακτικός)
aut ... aut (διαζευκτικός, παρατακτικός).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Hic vero, iudices, et fuit in Asia: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική (fuit: οριστική παρακειμένου).

fuit: ρήμα

hic: υποκείμενο του ρήματος fuit.

iudices: κλητική προσφώνηση

in Asia: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο ρήμα fuit. Εκφέρεται εμπρόθετα, γιατί είναι όνομα ηπείρου.

[et] viro fortissimo patri suo, magno adiumento in periculis, solacio in laboribus, gratulationi in victoria fuit: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική (fuit). Συνδέεται με την προηγούμενη κύρια πρόταση με τον συμπλεκτικό, παρατακτικό σύνδεσμο et.

fuit: ρήμα

(hic): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος fuit.

adiumento, solacio, gratulationi: δοτικές κατηγορηματικές του σκοπού από το fuit.

Αποδίδονται ετερόπτωτα στο υποκείμενο του fuit.

magno: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη adiumento.

in periculis, in victoria, in laboribus: εμπρόθετοι προσδιορισμοί του εντοπισμού σε κατάσταση. Εξαρτώνται από το fuit.

viro: δοτική προσωπική χαριστική. Συνάπτεται με το fuit.

fortissimo: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη viro.

patri: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, επεξήγηση στο viro.

suo: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη patri.

Et si habet Asia suspiciōnem quandam luxuriae: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (διότι είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (*habet*). Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το (*laudare*) *debemus* της κύριας πρότασης που είναι, επίσης, οριστική ενεστώτα . Πρόκειται για ευθύ, απλό υποθετικό λόγο που ανήκει στο α΄ είδος και εκφράζει την **ανοικτή υπόθεση στο παρόν**.

habet: ρήμα

Asia: υποκείμενο του ρήματος *habet*

suspicionem: αντικείμενο του ρήματος *habet*.

quandam: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο *suspicionem*

luxuriae: **γενική αντικειμενική** στο *suspicionem*.

Murenam laudare debemus: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική (*debemus*), ως απόδοση του υποθετικού λόγου.

debemus: ρήμα

(nos): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *debemus*

laudare: αντικείμενο του ρήματος *debemus* και τελικό απαρέμφατο. Ως υποκείμενο του απαρεμφάτου τίθεται το εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *debemus*, δηλαδή το *nos*. Επομένως, έχουμε ταυτοπροσωπία.

Murenam: αντικείμενο του απαρεμφάτου *laudare*.

quod Asiam vidit: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod* και εκφέρεται με οριστική, (χρόνου παρακειμένου: *vidit*), διότι εκφράζει αιτιολογία αντικειμενικά αποδεκτή.

vidit: ρήμα

(Murena): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *vidit*.

Asiam: αντικείμενο του ρήματος *vidit*.

[sed] in Asia continenter vixit: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, η οποία συνδέεται με την προηγούμενη αιτιολογική παρατακτικά με τον αντιθετικό σύνδεσμο *sed*. Επομένως και αυτή εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod* και εκφέρεται με οριστική, (χρόνου παρακειμένου: *vixit*), διότι εκφράζει αιτιολογία αντικειμενικά αποδεκτή.

vixit: ρήμα

(Murena): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *vixit*

in Asia: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο ρήμα *vixit*. Εκφέρεται εμπρόθετα, γιατί είναι όνομα ηπείρου.

continenter: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα *vixit*.

Quam ob rem accusatōres non Asiae nomen Murenae obiecerunt, sed aliquod flagitium ac dedecus aut in Asia susceptum aut ex Asia deportatum.: κύρια πρόταση κρίσεως, διότι εκφέρεται με οριστική (*obiecerunt*: οριστική παρακειμένου). Μετά από ισχυρό σημείο στίξης η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου (εδώ *quam*) ισοδυναμεί με την αντίστοιχη δεικτική και εισάγει κύρια πρόταση.

non obiecerunt: ρήμα

accusatores: υποκείμενο του ρήματος *non obiecerunt*.

nomen [sed] flagitium [ac] dedecus: άμεσα αντικείμενα του ρήματος *non obiecerunt* (συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά).

Murenae: έμμεσο αντικείμενο του ρήματος *non obiecerunt*.

aliquod: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο *flagitium*.

[aut] susceptum [aut] deportatum: επιθετικές μετοχές που συνδέονται διαζευκτικά με τον σύνδεσμο *aut ... aut*. Λειτουργούν ως ομοιόπτωτοι, επιθετικοί προσδιορισμοί στις λέξεις *flagitium - dedecus*.

Asiae: γενική επεξηγηματική²⁷ στο *nomen*.

in Asia: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στη μετοχή *susceptum*. Εκφέρεται εμπρόθετα, γιατί είναι όνομα ηπείρου.

ex Asia: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την απομάκρυνση από τόπο στη μετοχή *deportatum*. Εκφέρεται εμπρόθετα, γιατί είναι όνομα ηπείρου.

ob rem: εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου²⁸ στο ρήμα *obiecerunt*.

quam: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο *rem*.

²⁷Η λέξη *Asiae*, σύμφωνα με τους Πασχάλη Μ. και Σαββαντίδη Γ. , Λατινικά Γ Λυκείου, τεύχος Β' , ΙΤΥΕ, σελ 58, χαρακτηρίζεται ως γενική επεξηγηματική. Κατά τους Gildersleeve -Lodge, Latin Grammar, 1971, σελ. 231, υπάρχουν δύο είδη γενικής διασαφητικής: α. η παραθετική που υπάρχει συχνά μαζί με ουσιαστικά, όπως *vox, nomen* κτλ και β. η επεξηγηματική, η οποία συναντάται με ουσιαστικά, όπως τα: *genus, virtus, periculum* κ. α.

²⁸Οι προθέσεις *ob, per, propter* + αιτιατική δηλώνουν το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο. Σε περίπτωση προσώπου το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο εκφέρεται με την πρόθεση *causa* (σπάνια η *gratia*) + γενική προσώπου. Βλ. και Κανελλόπουλος Νικ. Χρήστος, Λατινικά για την Γ' δέσμη, σελ. 59, σημ. 2.

ex qua laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constituta est: δευτερεύουσα (επιθετική) αναφορική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη Asiae. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qua (εμπρόθετη εισαγωγή: ex qua) και εκφέρεται με οριστική (constituta est: παθητικός παρακείμενος), επειδή δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

constituta est: ρήμα.

laus, memoria, honos [et] gloria: υποκείμενα στο ρήμα constituta est.

familiae, generi, nomini: δοτικές προσωπικές χαριστικές στο constituta est.

ex qua: εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο constituta est.

Meruisse vero stipendia in eo bello virtutis fuit: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική (fuit: οριστική παρεκείμενου).

fuit: ρήμα (εδώ απρόσωπο).

meruisse: υποκείμενο του ρήματος fuit και ειδικό απαρέμφατο.

(Murenam): εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου meruisse και ετεροπροσωπία.

stipendia: αντικείμενο του απαρεμφάτου meruisse.

virtutis: γενική του χαρακτηριστικού γνωρίσματος από το fuit.

in bello: εμπρόθετος προσδιορισμός του χρονικού εντοπισμού στο απαρέμφατο meruisse.

eo: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο bello.

patre imperatore libentissime meruisse pietatis fuit: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική (fuit: οριστική παρεκείμενου).

fuit: ρήμα (εδώ απρόσωπο).

meruisse: υποκείμενο του ρήματος fuit και ειδικό απαρέμφατο.

(Murenam): εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου meruisse και ετεροπροσωπία.

pietatis: γενική του χαρακτηριστικού γνωρίσματος από το fuit.

libentissime: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο απαρέμφατο meruisse.

patre imperatore: ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη, χρονική μετοχή. Η λέξη patre λειτουργεί ως υποκείμενο, ενώ η λέξη imperatore λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός του υποκειμένου, αφού είναι λέξη που δηλώνει αξίωμα. (Ανάλυση μετοχής: cum + υποτακτική παρατατικού του sum = cum pater imperator esset).

finem stipendiorum patris victoriam ac triumphum fuisse felicitatis fuit: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (fuit: οριστική παρακειμένου).

fuit: ρήμα (εδώ απρόσωπο).

fuisse: υποκείμενο του ρήματος fuit και ειδικό απαρέμφατο.

finem: υποκείμενο του απαρεμφάτου fuisse.

victoriam [ac] triumphum: κατηγορούμενα στο υποκείμενο finem (του απαρεμφάτου fuisse), που (συνδέονται συμπλεκτικά).

stipendiorum: γενική υποκειμενική στο finem.

patris: γενική υποκειμενική στις λέξεις victoriam και triumphum.

felicitatis: γενική του χαρακτηριστικού γνωρίσματος από το fuit.

Ημερομηνία τροποποίησης: 11/11/2022